

บทเรียนจากมาเลเซีย สำหรับรัฐวิสาหกิจไทย

โดย ณิชชยา ดิลกรุ่งธีระภพ
ตุลาคม 2555

Researchdepartment@set.or.th

รัฐวิสาหกิจเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ และยังเป็นแหล่งรายได้และเครื่องมือของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐวิสาหกิจควรมีการบริหารจัดการที่ดี มีความสามารถในการแข่งขัน และสามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้รัฐบาลของประเทศมาเลเซียจึงเล็งเห็นความสำคัญในการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ เพื่อเพิ่มสมรรถภาพและความสามารถในการแข่งขันทั้งในประเทศและในระดับภูมิภาค ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วภายในปี 2563 ของมาเลเซีย โดยจัดทำโครงการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจในปี 2547 ส่งผลให้ภายในเวลา 8 ปีรัฐวิสาหกิจของมาเลเซียมีศักยภาพเทียบเท่ากับบริษัทเอกชนในประเทศ และสามารถขยายธุรกิจไปเป็นบริษัทชั้นนำในภูมิภาคด้วย ขณะที่เมื่อเทียบกับรัฐวิสาหกิจไทยแล้วเห็นได้ว่า รัฐวิสาหกิจไทยส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีบทบาทเชิงรุกในการพัฒนาประเทศ หรือเป็นกลไกของรัฐในการแข่งขันในต่างประเทศ

โครงการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของมาเลเซีย (Government-Linked Companies Transformation Programme)

โครงการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของมาเลเซีย หรือ GLCT Programme นั้นเริ่มขึ้นในปี 2547 โดยตั้งเป้าหมายที่จะใช้เวลา 10 ปีเพื่อปฏิรูปรัฐวิสาหกิจให้มีสมรรถภาพสูงขึ้นไปอยู่ในระดับเดียวกับบริษัทเอกชนในประเทศ และพัฒนารัฐวิสาหกิจหลายแห่งให้กลายเป็นบริษัทชั้นนำในภูมิภาคภายในปี 2558 โดยมีนโยบายผลักดัน 5 ประการ คือ

1. ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของรัฐวิสาหกิจ (government-linked companies) ในบริบทของการพัฒนาประเทศให้ชัดเจน

การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศโดยรวม ที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพทางธุรกิจ และคำนึงถึงสิทธิและความต้องการของผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย โดยโครงการดังกล่าวจะครอบคลุมรัฐวิสาหกิจที่บริษัทจัดการลงทุนของรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และมีอำนาจในการควบคุมการดำเนินธุรกิจ

2. ยกกระดับประสิทธิภาพของคณะกรรมการและการกำกับดูแลกิจการ (corporate governance) ของรัฐวิสาหกิจ

เพิ่มประสิทธิภาพของคณะกรรมการผ่านมาตรการต่างๆ เช่น (1) กำหนดให้มีจำนวนกรรมการได้ไม่เกิน 10 คน เพื่อลดเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจต่างๆ (2) กำหนดให้กรรมการเป็นสมาชิกในคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจได้ไม่เกิน 5 แห่ง (3) แบ่งแยกบทบาทหน้าที่ของประธานกรรมการและประธานเจ้าหน้าที่บริหารอย่างชัดเจน (4) กำหนดกระบวนการที่เป็นมาตรฐานในการประชุมคณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง (5) พัฒนา

Disclaimers: รายงานนี้เป็นความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนโดยเฉพาะและไม่ได้สะท้อนความเห็นของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยแต่อย่างใด ทั้งนี้ รายงานถูกจัดทำบนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อว่ามีที่น่าเชื่อถือ โดยรายงานมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้และแนวคิดแก่ผู้อ่านเท่านั้น

ความสามารถของกรรมการ โดยขยายกลุ่มคนที่จะมาเป็นกรรมการให้มีความสามารถและความเชี่ยวชาญที่หลากหลายมากขึ้น ผ่านการสรรหาผู้เชี่ยวชาญจากภาคเอกชนหรือต่างประเทศ และ (6) ประเมินผลงานของคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ

3. เพิ่มความสามารถของบริษัทจัดการลงทุนของรัฐบาล (government-linked investment companies) ในฐานะผู้ถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจ

บริษัทจัดการลงทุนของรัฐบาลมีบทบาทมากในการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ เนื่องจากเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และมีหน้าที่กำกับดูแลรัฐวิสาหกิจให้มีศักยภาพทางธุรกิจที่ดี ดังนั้น บริษัทจัดการลงทุนจึงต้องมีความสามารถเพียงพอที่จะทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนี้

4. นำวิธีการปฏิบัติที่ดีในองค์กรมาใช้ในรัฐวิสาหกิจ

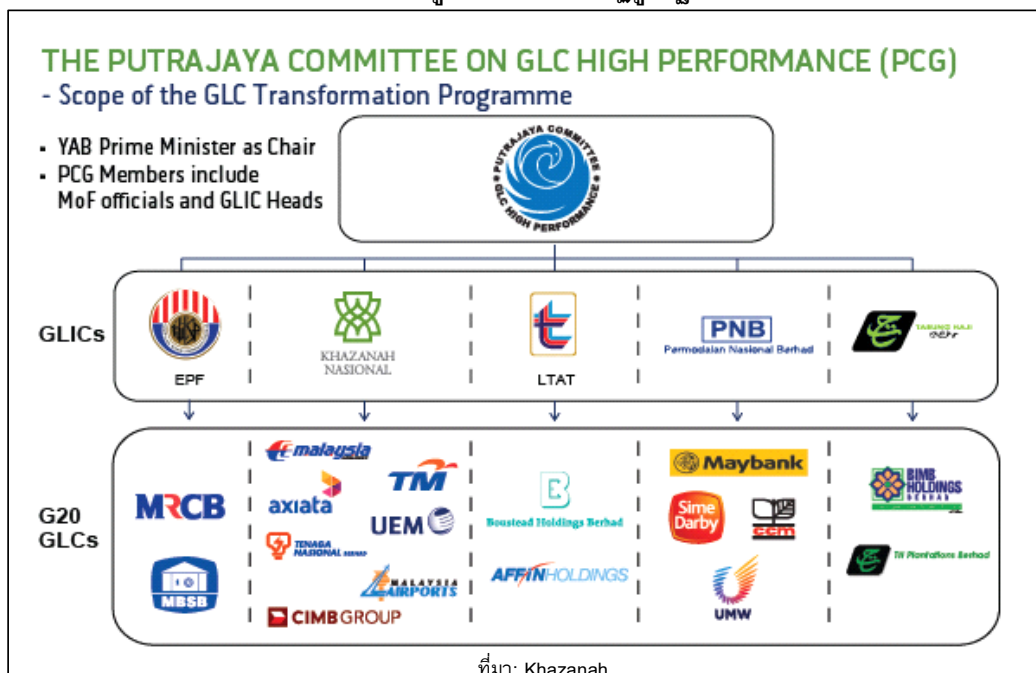
การมีการปฏิบัติที่ดีในองค์กรนั้นจะช่วยเพิ่มสมรรถภาพให้กับรัฐวิสาหกิจได้ เช่น การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์กรกำกับต่างๆ และกับผู้ผลิตสินค้าและวัตถุดิบ การบริหารจัดการรายรับรายจ่ายที่ดี การทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการพัฒนาผู้นำและบุคลากรต่างๆ เป็นต้น

5. ดำเนินการการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ

การดำเนินการในการปฏิรูปนั้นจะต้องมีความชัดเจนในด้านนโยบายหรือกระบวนการต่างๆ ที่จะมีการบังคับใช้ ในด้านความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และกรอบเวลาในการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการส่งเสริมการเพิ่มสมรรถภาพของรัฐวิสาหกิจ ปุตราจาया (Putrajaya Committee on GLC High Performance: PCG) เป็นผู้กำกับดูแล ประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละไตรมาส และจัดทำรายงานประจำปี

มาเลเซียจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการเพิ่มสมรรถภาพของรัฐวิสาหกิจ ปุตราจาया หรือ PCG ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และกรรมการประกอบด้วยตัวแทนจากกระทรวงการคลังและผู้นำจากบริษัทจัดการลงทุน (GLICs) แต่ละแห่งซึ่งถือหุ้นในรัฐวิสาหกิจ (GLCs) ตามภาพที่ 1 นอกจากนี้ คาซานาห์ แชนันแนล (Khazanah Nasional) หนึ่งในบริษัทจัดการลงทุนของรัฐบาล ยังมีหน้าที่เป็นเลขานุการ มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของมาเลเซียอีกด้วย

ภาพที่ 1 – แผนผังการกำกับดูแลในโครงการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของมาเลเซีย

บทบาทของคาซานา

คาซานา (Khazanah) เป็นบริษัทจัดการลงทุนของรัฐบาลที่มีอยู่แล้ว ซึ่งถูกปรับบทบาทให้เข้ามาทำหน้าที่ในเชิงรุกมากขึ้นในปี 2547 โดยคาซานามีหน้าที่หลักในการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจ และเป็นตัวแทนของรัฐบาลในการลงทุนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ โดยการสร้างมูลค่าที่ยั่งยืน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และปลูกฝังค่านิยมของการมีสมรรถภาพสูง คาซานาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งของรัฐบาลในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ ซึ่งคาซานามี 4 กลยุทธ์หลักในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวทั้งสามข้อดังนี้

- ดูแลและบริหารสินทรัพย์และการลงทุนที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
- ปฏิรูปรัฐวิสาหกิจให้มีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้นและเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ
- ลงทุนใหม่ๆ ทั้งในและนอกประเทศ
- พัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีความสามารถ

รูปแบบการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ

รัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งมีรูปแบบในการปฏิรูปที่แตกต่างกันไป เพราะมีลักษณะธุรกิจและปัญหาที่แตกต่างกัน โดยมีรูปแบบการปฏิรูปหลักๆ ดังต่อไปนี้

- **การพลิกธุรกิจที่ขาดทุนให้กลับมาทำกำไร (Business Turnaround Plan)** – ใช้ในรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในภาวะขาดทุน เช่น มาเลเซียแอร์ไลน์ (Malaysia Airlines) และธนาคารอิสลาม (Bank Islam) ซึ่งมีการใช้แผนพลิกธุรกิจในปี 2549 ทำให้กลับมาทำกำไรอีกครั้ง
- **การดำเนินการทางธุรกิจเชิงปฏิรูป (Transformational Transactions)** – มีทั้งการรวมธุรกิจ (merger) การแยกธุรกิจ (de-merger) หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างธุรกิจ เช่น บริษัท ซิม์ ดาร์บี้ (Sime Darby) หนึ่งในบริษัทที่ใหญ่ที่สุดของมาเลเซีย เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของ 3 บริษัทด้วยกันในปี 2550 เพื่อเพิ่มความสามารถในการผลิตในอุตสาหกรรมน้ำมันปาล์ม และบริษัท เอเซียต้า (Axiata) เดิมมีชื่อว่า ทีเอ็ม อินเตอร์เนชั่นแนล (TMI) แยกธุรกิจออกมาจากบริษัท เทเลคอม มาเลเซีย (Telekom Malaysia) ในปี 2551 ซึ่งเป็นการแยกธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่ทั้งในและต่างประเทศกับธุรกิจบรอดแบนด์ในประเทศออกจากกัน เป็นต้น
- **การขยายธุรกิจในภูมิภาค (Regional Expansions)** – เช่น บริษัท เมย์แบงก์ (Maybank) ซึ่งขยายกิจการในภูมิภาคโดยการเข้าไปเป็นเจ้าของสถาบันการเงินต่างๆ ทั่วทวีปเอเชีย และบริษัท ซีไอเอ็มบี (CIMB) ซึ่งเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยการนำกิจการต่างๆ ในภาคส่วนการบริการทางการเงินมารวมกันภายใต้ กลุ่มซีไอเอ็มบี (CIMB Group) ส่งผลให้ ซีไอเอ็มบี กลายเป็นธนาคารในระดับสากล ซึ่งมีกิจการอยู่ทั่วภูมิภาค รวมถึงประเทศไทย
- **การขายหุ้นในรัฐวิสาหกิจให้กับบริษัทเอกชน (Strategic Divestments)** – คาซานาได้ทำการขายหุ้นที่ถืออยู่ทั้งหมดในรัฐวิสาหกิจบางแห่งให้กับบริษัทเอกชนผ่านการประมูล เช่น บริษัท ไทม์ ดอทคอม (Time dotCom) พอส มาเลเซีย (Pos Malaysia) และโปรตอน (Proton) ซึ่งคาซานาเห็นว่าการขายกิจการเหล่านี้จะช่วยให้รัฐวิสาหกิจเหล่านั้นมีการพัฒนาที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการร่วมมือกันของรัฐวิสาหกิจและบริษัทเอกชนในโครงการต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้บริษัทเอกชนเข้ามาทำธุรกิจในภาคส่วนที่รัฐวิสาหกิจทำธุรกิจอยู่ให้มากขึ้นด้วย

การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ ทั้งในเรื่องการกำกับดูแลองค์กรและในรูปแบบต่างๆ ข้างต้น ได้ส่งผลให้รัฐวิสาหกิจของมาเลเซียมีสมรรถภาพเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเห็นได้จาก (1) รัฐวิสาหกิจกลุ่ม G20 (รัฐวิสาหกิจจดทะเบียน 20 แห่ง ซึ่งควบคุมโดยบริษัทจัดการลงทุนใน PCG) ซึ่งมีมูลค่ารวม (market capitalisation) เพิ่มขึ้น 140% จากเมื่อเริ่มโครงการ

แผนภาพที่ 2 - รัฐวิสาหกิจมาเลเซียที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย

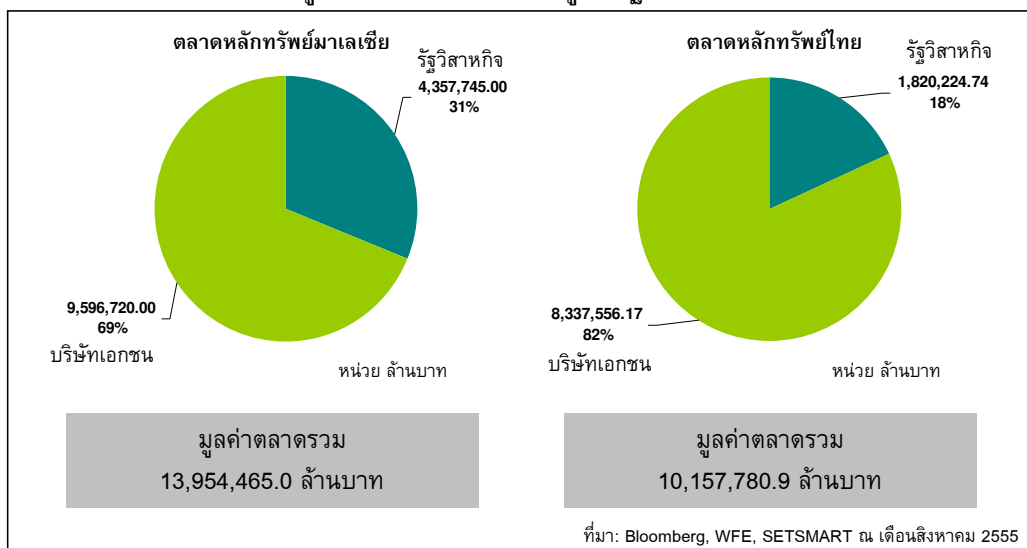
CIMB	ซีไอเอ็มบี มีกิจการด้านสถาบันการเงินใน 14 ประเทศทั่วโลก โดยมีตลาดหลักคือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทย นอกจากนี้ยังได้ขยายกิจการไปในประเทศจีน กัมพูชา เวียดนาม และสหรัฐอเมริกา
Maybank	เมย์แบงก์เป็นสถาบันการเงินชั้นนำในภูมิภาคเอเชีย และมีกิจการใน 17 ประเทศทั่วโลก เช่น ประเทศไทย จีน อินโดนีเซีย อินเดีย บรูไน และปากีสถาน เป็นต้น
Axiata	เอเซียต้า มีธุรกิจโทรศัพท์มือถือใน 10 ประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ไทย สิงคโปร์ กัมพูชา อินเดีย บังกลาเทศ ศรีลังกา ปากีสถาน และอิหร่าน
Malaysia Airports	นอกจากการบริหารท่าอากาศยานในประเทศแล้ว ท่าอากาศยานมาเลเซีย ยังไปบริหารท่าอากาศยาน Delhi International และ New Hyderabad International ในประเทศอินเดียผ่านการร่วมทุน และได้สัมปทานในการบริหารท่าอากาศยาน Sabiha Gokcen International ในตุรกีเป็นเวลา 20 ปี
Sime Darby	ไซม์ ดาร์บี้ มีกิจการในต่างประเทศทั่วโลก โดยมีธุรกิจในการเพาะปลูก อสังหาริมทรัพย์ อุตสาหกรรม พลังงาน ยานยนต์ และการรักษาพยาบาล

ในปี 2547 อยู่ที่ประมาณ 3.4 ล้านล้านบาท (2) ผลตอบแทนผู้ถือหุ้นรวม (total shareholder return) เพิ่มขึ้น 14.5% ต่อปีจากเดือนพฤษภาคม 2547 ถึงเดือนเมษายน 2555 (3) ผลกำไรสุทธิรวมเพิ่มขึ้น 18.2% ต่อปีจากปี 2547 ถึงปี 2554 มีค่าเฉลี่ยคิดเป็น 1.4 หมื่นล้านบาทต่อปี เทียบกับ 5 พันล้านบาทต่อปีในช่วงก่อนเริ่มโครงการ¹ และ (4) รัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้กลายเป็นบริษัทชั้นนำในภูมิภาค เช่น เมย์แบงก์ ซีไอเอ็มบี และเอเซียต้า เป็นต้น ดังที่แสดงในแผนภาพที่ 2

รัฐวิสาหกิจไทยเมื่อเทียบกับมาเลเซีย

ประเทศไทยมีรัฐวิสาหกิจอยู่ทั้งหมด 57 แห่ง กำกับดูแลโดยสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) ซึ่งในรัฐวิสาหกิจ 57 แห่ง มีเพียง 6 แห่งเท่านั้นที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เทียบกับ 30 แห่งในมาเลเซีย จากภาพที่ 3 รัฐวิสาหกิจจดทะเบียน 30 แห่งของมาเลเซียมีมูลค่ารวมประมาณ 4.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 31% ของมูลค่าตลาดรวม 14 ล้านล้านบาท ส่วนรัฐวิสาหกิจไทยที่จดทะเบียน 6 แห่งมีมูลค่ารวม 1.8 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วน 18% ของมูลค่าตลาดรวม 10 ล้านล้านบาท ที่น่าสนใจคือ กลุ่มบริษัท ปตท. มีมูลค่ารวม 1.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนถึง 78% ของมูลค่ารวมของรัฐวิสาหกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ หรือ 14% ของมูลค่าตลาดรวม แสดงให้เห็นว่ารัฐวิสาหกิจอีก 4 แห่งนั้นมีขนาดเล็กกว่ามาก มีมูลค่ารวมคิดเป็นสัดส่วนเพียง 4% ของมูลค่าตลาดรวมเท่านั้น

ภาพที่ 3 – ภาพรวมมูลค่าตลาดรวมและสัดส่วนมูลค่ารัฐวิสาหกิจของมาเลเซียและไทย

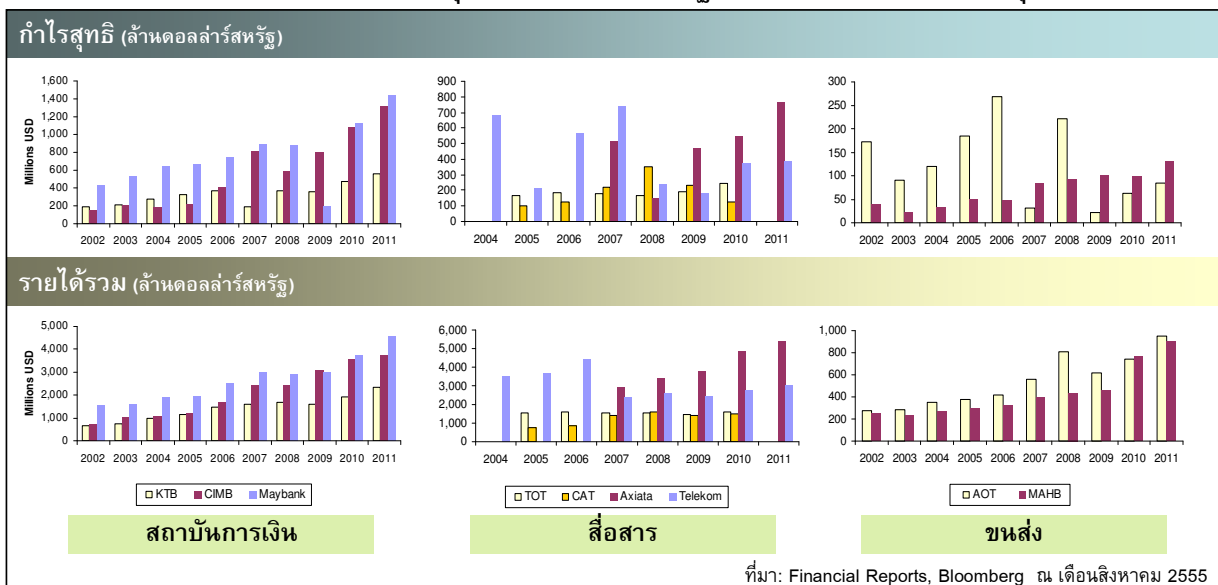

¹ ข้อมูลจาก Khazanah Media Statement, 3 May 2012, Title: "GLCs make further strides..."

นอกจากนี้รัฐวิสาหกิจของมาเลเซียที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักอัตราส่วนราคาต่อกำไร (price earnings ratio: P/E)² 17.05 เท่า มากกว่าอัตราส่วนของทั้งตลาดซึ่งอยู่ที่ 15.05 เท่า ในขณะที่เดียวกัน รัฐวิสาหกิจไทย 6 แห่งมีค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักอัตราส่วนราคาต่อกำไร 11.25 เท่า ต่ำกว่าอัตราส่วนของทั้งตลาดซึ่งอยู่ที่ 16.97 เท่า³ สะท้อนให้เห็นว่ารัฐวิสาหกิจของมาเลเซียนั้นมีความสามารถในการทำกำไรมากกว่าบริษัทเอกชนในตลาดหลักทรัพย์

ภาพที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบผลกำไรสุทธิและรายได้รวมของรัฐวิสาหกิจไทยและมาเลเซียจากปี 2545 ถึงปี 2554 โดยเปรียบเทียบรัฐวิสาหกิจในกลุ่มเดียวกัน ได้แก่ กลุ่มสถาบันการเงิน เปรียบเทียบธนาคารกรุงไทย (KTB) กับ ซีไอเอ็มบีและเมย์แบงก์ กลุ่มสื่อสาร เปรียบเทียบบริษัท ทีโอที และกสท. (CAT) กับเอเซียต้า และเทลคอม มาเลเซีย และสุดท้าย กลุ่มขนส่ง เปรียบเทียบท่าอากาศยานไทย (AOT) กับท่าอากาศยานมาเลเซีย (MAHB) จากภาพแสดงให้เห็นว่ารัฐวิสาหกิจของมาเลเซียนั้นมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะซีไอเอ็มบี ซึ่งสามารถยกระดับตนเองไปเทียบเท่ากับเมย์แบงก์ได้ ในทางกลับกัน รัฐวิสาหกิจไทยนั้นไม่ได้มีการเติบโตมากนัก และในกรณีของท่าอากาศยานไทย ยังมีผลกำไรสุทธิลดลงมากอีกด้วย

ภาพที่ 4 – การเปรียบเทียบผลกำไรสุทธิและรายได้รวมของรัฐวิสาหกิจไทยและมาเลเซียในกลุ่มเดียวกัน

จากการเปรียบเทียบรัฐวิสาหกิจไทยและมาเลเซียข้างต้น จะเห็นได้ว่า โครงการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจของมาเลเซีย นั้นส่งผลให้รัฐวิสาหกิจของมาเลเซียมีสมรรถภาพและความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และรัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้กลายเป็นบริษัทชั้นนำในระดับภูมิภาค ในขณะที่รัฐวิสาหกิจไทยส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีบทบาทในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศเท่าใดนัก ดังนั้น การปฏิรูปรัฐวิสาหกิจไทยในระยะยาวจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

² ค่า P/E สูง หมายถึง นักลงทุนให้ค่ากิจการดีกว่ากิจการที่มี P/E ต่ำ นอกจากนี้ จากมุมมองของบริษัท P/E สูงหมายถึงว่าบริษัทจะระดมทุนได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า

³ ข้อมูลจาก Bloomberg ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2555 (ใช้อัตราส่วนราคาต่อกำไรย้อนหลัง)